

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö 17.4.2026

Poliisilaitoksen lausunto

1 Lausuntopyyntö

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Helsingin poliisilaitokselta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen muodostavien säädösten täytäntöönpanemiseksi (HE 52/2026 vp) sekä poliisilaitoksen asiantuntijaa kuultavaksi.

2 Poliisilaitoksen lausunto

Poliisilaitos on antanut asiassa 9.2.2026 sisäministeriölle lausunnon asiaan liittyvästä luonnoksesta hallituksen esitykseksi.

Poliisilaitoksen lausunto etenee lausuntopyynnössä annetun teemoituksen mukaisesti.

2.1 Seulonta

Yleiset huomiot seulontamenettelystä

Seulontamenettelyn tarkoituksena on parantaa viranomaisten mahdollisuuksia tunnistaa maassa laittomasti oleskelevat tai maahan pyrkivät kolmannen maan kansalaiset, sekä havaita yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle vaaralliset ulkomaalaiset. Seulonta on siten osa kattavampaa selvitystä ulkomaalaisen maahantulo- ja oleskeluoikeuden edellytyksistä, ja se tukee myös turvapaikkaviranomaisen työtä. Yhteiseurooppalaisen seulonnan idea on kannatettava, joskin sen tehokas toteuttaminen edellyttää, että kaikki EU:n jäsenvaltiot sitoutuvat sen käyttöönottoon ja yhteisiin pelisääntöihin.

Seulonnan lopputuloksena ulkomaalainen voidaan ohjata joko turvapaikkahakemusprosessiin tai maasta poistamismenettelyyn. Seulottaviksi on tässä yhteydessä suunniteltu sisämaassa oleskelevat ulkomaalaiset, joita ei ole kirjattu viranomaisten käytössä oleviin tietojärjestelmiin, kuten Eurodac- ja EES-rekistereihin. Tällä hetkellä kuitenkin havaitaan selvä heikkous: seulonta on suunniteltu toteutettavaksi EU-alueella vain kerran, mutta ei ole selvää mekanismia sen varmistamiseksi, että henkilö on seulottu ainoastaan kerran. Tämä asettaa haasteita seulonnan tehokkuuden sekä ja viranomaisten tarvitsemien tietojen luotettavuuden näkökulmasta.

Viranomaiset ja tehtävienjako seulonnan osalta

Poliisilaitos katsoo, että seulontaviranomaisten vastuut seulonnan toteuttamisesta tulee olla selkeästi jaettu. Maahanmuuttoviraston rooli seulonnassa on myös tarpeellinen - erityisesti laajamittaisen maahantulon tilanteessa. Seulonta ja turvapaikkahakemusprosessit kytkeytyvät toisiinsa niin tiiviisti, että viranomaisten yhteistyö tulee tältä osin olemaan ensiarvoisen tärkeää. On odotettavissa, että suurin osa siirtyy seulonnan jälkeen turvapaikkahakemusten käsittelyyn ja että suoraan maastapoistamismenettelyihin siirtyvien ulkomaalaisten määrä tulee olemaan rajallinen.

Poliisilaitos toteaa, että poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin tulee voida suorittaa seulontaa itsenäisesti normaalitilanteissa virkatehtävän yhteydessä. Tämä mahdollistaa viranomaisten tehokkaan reagoinnin tilanteen mukaan - erityisesti tilanteissa, joissa seulonnan tarve ilmenee virkatehtävän yhteydessä.

Seulontatehtävien resurssitarpeita koskien esitysluonnoksessa arvioidut henkilötyövuosi-vaikutukset (poliisi 6 ja Rajavartiolaitoksen 4) eivät mitoitukseltaan vaikuttaisi pohjautuvan suoraan kunkin viranomaisen seulottavien henkilöiden tai vastaanottamien turvapaikkahakemusten määrästä tehtävissä olevaan arvioon. Aikaisempiin vuosiin perustuvan arvion mukaan alkuvaiheessa poliisin seulonnan määrä sisämaassa voi nousta noin 1500 henkilöön vuodessa ja Rajavartiolaitoksen seulottavien määrä voisi olla muutama sata henkilöä normaalitilanteessa. Rajavartiolaitos on vastaanottanut menneinä vuosina n. 15-20 % Suomessa jätetyistä ensimmäisistä turvapaikkahakemuksista. Tähän perustuen poliisilaitos katsoo, että poliisille tulisi kohdistaa 8–9 henkilötyövuotta ja Rajavartiolaitokselle 1–2 henkilötyövuotta, kun otetaan huomioon turvapaikkahakemusten käsittelyosuudet ja viranomaisille määrättyt tehtävät.

Seulontaviranomaisten toimivaltuudet

Poliisilaitos katsoo, että ehdotetut toimivaltuudet ovat riittävät seulonnan suorittamiseksi. Toimivaltuudet eivät rajoita ulkomaalaislain mukaisten turvaamistoimien, kuten esimerkiksi säilöönoton käyttöä. Seulonnan yhteydessä on tärkeää varmistaa kohdehenkilön henkilöllisyys ja oleskeluoikeus. Tässä yhteydessä matkapuhelimen tai muun sähköisen laitteen tutkiminen voisi toimia osana seulottavan henkilöllisyyden todentamista sekä varmistamista ja siten vahvistaa seulontaprosessia.

Seulottavan henkilön läsnäolo seulonnassa

Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan seulottavan tulee olla viranomaisten tavoitettavissa seulonnan ajan. Toteutustavaksi ehdotetaan Maahanmuuttoviraston vastaanottokeskusverkoston hyödyntämistä, mikä tarjoaa käytännöllisen ja tehokkaan ratkaisun seulottavien majoittamiseen ja valvontaan.

Poliisilaitos vastustaa esitystä, jonka mukaan seulontaviranomainen vastaisi seulottavan majoittamisesta tai maasta poistamismenettelyyn ohjattavan henkilön majoituksen järjestämisestä. Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan tässä tulisi lähtökohtaisesti hyödyntää jo olemassa olevaa Maahanmuuttoviraston majoituskapasiteettia ja osaamista.

On kuitenkin todennäköistä, että valtaosa seulottavista tulee turvapaikkahakemusten vuoksi majoittumaan vastaanottokeskusjärjestelmässä. Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan majoitusta koskevat haasteet konkretisoituvat erityisesti häiriötilanteissa - kuten laajamittaisen maahantulon tilanteessa - jolloin maahan saapujat eivät hae turvapaikkaa.

2.2 Kansainvälistä suojelua koskevat menettelyt

Yleiset huomiot menettelyistä

Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan viranomaisten toimivaltuudet vastaavat jo nykyään pitkälti paktin vaatimuksia paktin kuitenkin vielä vahvistaessa eri viranomaisten rooleja maahanmuuttopolitiikan kentällä. Poliisi ja Rajavartiolaitos keskittyvät entistä enemmän yleisen järjestyksen ja turvallisuuden osa-alueisiin Maahanmuuttoviraston vahvistaessa asemaansa turvapaikkahakemusten käsittelyn ja kansainvälisen suojelun vastuuviranomaisena.

Tämän kehityksen myötä poliisilaitos pitää tärkeänä, että viranomaisten välinen yhteistyö toimii sujuvasti ja että jokaiselle toimijalle on selkeästi määritelty rooli ja vastuu. Tietojärjestelmien kehittäminen on keskeinen osa tätä prosessia, sillä se takaa tiedon oikea-aikaisen ja luotettavan siirtymisen eri viranomaisten välillä.

Menettelyn alkuvaiheet

Paktin mukaisesti turvapaikkahakemuksen alkuvaihe jaetaan kolmeen osaan: tekeminen, rekisteröinti ja jättäminen. Nykyisessä mallissa nämä vaiheet voidaan toteuttaa yhdellä kertaa rekisteröivän viranomaisen toimesta, mutta jatkossa hakemuksen jättäminen siirtyy selvästi Maahanmuuttoviraston vastuulle. Tällöin prosessi saattaa monimutkaistua, sillä hakija voi joutua siirtymään Maahanmuuttovirastoon hakemuksen tekemiseksi, poliisin toimipisteeseen rekisteröintiä varten ja takaisin Maahanmuuttovirastolle hakemuksen jättämiseksi.

Poikkeukset oikeuteen oleskella Suomen alueella hakemuksen tutkinnan ajan

Poliisilaitos kannattaa kansallisen liikkumavaran mahdollistavien poikkeusten käyttöönottoa, jotta turvapaikkahakemuksella ei voitaisi estää tai hidastaa ulkomaalaisen luovuttamista toiseen maahan rikosprosessin tai vankeustuomion vuoksi.

Esityksessä ehdotetaan myös, että yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle vaaralliset henkilöt eivät voisi jäädä oleskelemaan Suomeen hakemuksen käsittelyn ajaksi. Tätä pidetään kannatettavana erityisesti tilanteissa, joissa ulkomaalaiset, jotka suorittavat vankeustuomiota Suomessa, pyrkisivät välttämään maasta poistamista jättämällä turvapaikkahakemuksen juuri ennen vapautumistaan.

Myöskään esityksessä esille tuodussa tilanteessa (aikaisemman päätöksen täytäntöönpanon viivyttämis- tai estämistarkoituksessa) tehty myöhempi hakemus (ns. uusintaturvapaikkahakemus) ei saisi oikeuttaa jäämään odottamaan hakemuksen käsittelyä.

Muutoksenhaku (valitusajat, valituskiellot ja tuomioistuinten määräajat)

Poliisilaitos korostaa esitettyjen määräaikojen käytännössä toteutumisen merkitystä. Edelleen tärkeää on, että myös tuomioistuimilla on riittävästi resursseja vastuidensa täyttämiseksi.

Turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeutta koskeva muutos

Poliisilaitos pitää tehokkaan valvonnan edellytysten näkökulmasta tärkeänä selkeää sääntelyä ja sitä, että työnteko-oikeus on tarkastettavissa UMA-rekisteristä.

Esitys rajoittaa työnteko-oikeutta nopeutettuun menettelyyn otetuilta hakijoilta. Muutos saattaa rajoittaa sellaisia uusintahakemuksia, joiden yhtenä motiivina on ollut jatkaa työn tekoa Suomessa ilman työperusteista oleskelulupaa.

Työnteko-oikeuden rajoittaminen uusintahakemusten yhteydessä saattaa motivoida maasta poistamispäätöksen saaneita henkilöitä noudattamaan saamaansa päätöstä nykytilannetta useammin.

2.3 Vastaanotto

Yleiset huomiot liittyen vastaanottoon

Vaikka maassaolo-oikeus päättyy ensimmäisen kansainvälisen suojelun päätöksen tullessa täytäntöönpanokelpoiseksi, ei kaikkia kielteisen päätöksen saaneita ole mahdollista poistaa välittömästi maasta.

Uusintahakijoiden jääminen ilman vastaanottopalveluita sekä ilman työnteko-oikeutta saattaa kasvattaa riskiä joutua työperäisen tai muun hyväksikäytön uhriksi. Vaikutukset saattavat heijastua myös omaisuusrikosten sekä laittoman työnteon määriin.

Mikäli kansallinen avustetun vapaaehtoisen tuen palvelu rajataan koskemaan vain vastaanottopalveluja saavia kolmannen maan kansalaisia, kasvattaa tämä poliisin vastuuta vapaaehtoisen paluun ja paluuneuvonnan osalta. Tämä muuttaa selvästi vapaaehtoisen paluun ja paluuneuvonnan vastuunjakoja aikaisempaan verrattuna.

Vastaanottopalvelujen saaja ja kesto

Esityksen perusteella uusintahakemuksen tehneet eivät pääsääntöisesti saa oikeutta jäädä Suomeen odottamaan päätöstä.

Uusintahakijat eivät myöskään ole oikeutettuja vastaanottopalveluihin. Koska ei ole realistista odottaa, että kaikki kielteisen päätöksen saaneet saadaan palautettua välittömästi ensimmäisen kielteisen päätöksen tultua täytäntöönpanokelpoiseksi, on huomioitava, että henkilöiden tavoittaminen maasta poistamispäätöksen täytäntöönpanoa varten tulee vaikeutumaan. Lisäksi näiden henkilöiden ilmoittautumisen järjestäminen lisää todennäköisesti poliisin työmäärää.

Vastaanottopalvelut (tunnistautuminen, vastaanottoraha, tilapäistä suojelua hakavien terveydenhuolto, vastaanottopalveluista perittävien maksujen takautuva perintä)

Poliisilaitos kannattaa tunnistautumismenettelyjen käyttöönottoa vastaanottokeskuksessa. Henkilökohtainen asiointi voisi toimia edellytyksenä palvelujen saamiselle. Lisäksi tunnistautumismenettely parantaisi hakijoiden tavoitettavuutta, lisäisi maasta poistamisten onnistumista ja ehkäisisi osaltaan väärinkäytöksiä sekä hakijoiden edelleen liikkumista.

Liikkumisvapauden rajoittaminen (maantieteellinen kohdentaminen, liikkumisvapauden rajoittaminen)

Poliisilaitos tukee esitettyjä hakijaan kohdistuvia liikkumisvapauden rajoittamistoimia ja niiden käyttöönottamista täysimääräisesti.

Erityisesti AMMR-siirtomenettelyihin kuuluville ulkomaalaisille tulisi asettaa liikkumisvapauden rajoituksia, sillä näillä henkilöillä on ilmeinen riski piileskellä, paeta tai vaikuttaa menettelyihin. Näillä henkilöillä saattaa myös olla toisessa jäsenvaltiossa jo maasta poistamis päätös.

3 Asiantuntijan nimeäminen

Poliisilaitos nimeää asiantuntijaksi eduskunnan hallintovaliokunnan kuulemiseen komissario Mikko Sivolan.

Jari Liukku, poliisipäällikkö

Kari Järmälä, rikostarkastaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 22.04.2026 klo 11:35. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Helsingin poliisilaitos

Pasilanraitio 11, PL 11, 00241 Helsinki

kirjaamo.helsinki@poliisi.fi

Puhelin 0295 470 011, Faksi 0295 411 622, poliisi.fi